



WEL IN ONTWIKKELING

Tussentijdse leerrapportage
schooljaar 2023-2024

Wat als school niet (meer) past
als je
boos bent, angstig of heel stil
overbelast, overprikkeld of overvraagd
wat als het niet meer loopt?

Zoveel mensen met zoveel plannen
die weten wat goed is voor jou
en wat zou moeten
school altijd een doel
maar juist dát niet, niet nu
je valt stil....

En dan!
iemand aan tafel die luistert
oprecht nieuwsgierig en vol vertrouwen
open en zonder oordeel
wat wil jij?

Niets hoeft en alles mag
elk stapje is er een
je bent WEL in ontwikkeling!

INHOUD

- Inleiding en werkwijze WEL in ontwikkeling
- Ontwikkelingen in het project in 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024
- Wat we hebben gedaan in 2023-2024
- Stand van zaken juli 2024
- Wat we zien en horen bij ouders en kinderen
- Wat we zien en horen bij professionals
- Wat we zien en horen bij samenwerkingsverbanden (SWV)
- Waar staan de SWV en wat is nodig om WEL in Ontwikkeling te blijven?
- Wat we horen over de vrijstellingen 5 onder a
- Waar we mee verder gaan
- Conclusie

'Het is iedere keer de beweging van mensen die elkaar vinden'

INLEIDING

Dit is de derde leerrapportage van het project WEL in Ontwikkeling.

Dit project sluit aan bij het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en is schooljaar 2021-2022 gestart om **nieuwe beweging** te creëren in situaties die zijn vastgelopen of waarin jeugdigen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. Jeugdigen die nu niet ingeschreven staan op school perspectief op ontwikkeling bieden óf erkennen dat die ontwikkeling er al lang is, is waar het om draait. We voeren open gesprekken in de regio's, herkennen en erkennen van wat waardevol is, zoeken, creëren en benutten speelruimte en genereren nieuwe ideeën. En helpen daarmee anders aan de slag te gaan. **In de regio's de goede beweging ondersteunen, verbinden, versterken en creëren dus. En dat doen we nu al 3 jaar!**

De werkwijze en vraagstelling van het project WEL in Ontwikkeling is **onbevooroordeeld, onbevangen en waarderend**. We verzamelen, samen met alle betrokkenen, positieve en waardevolle ervaringen. **We onderzoeken, wisselen uit en verspreiden 'wat waardevol is' en 'wat werkt'**. Wetenschappelijk onderzoek heeft namelijk uitgewezen dat de kans op

verbetering en ontwikkeling bij een waarderende insteek groter is dan wanneer de aandacht wordt gericht op tekortkomingen. We merken in dit project dat de waarderende insteek wezenlijk bijdraagt aan het versterken van de samenwerking tussen betrokken personen en organisaties. En samenwerking, zo hebben we geleerd, is één van de werkzame elementen van WEL in Ontwikkeling!

De kennis die we opdoen in WEL in Ontwikkeling wisselen we uit met alle betrokkenen zodat het als een voedingsbodem dient voor het creëren van nieuwe beweging in vastgelopen situaties en voor het (h)erkennen en ondersteunen van de ontwikkeling die er al is. Met dit document geven we een overzicht van wat we de afgelopen 3 jaar hebben gedaan en wat we hebben verzameld en onderzocht van de ervaringen van verschillende betrokkenen (ouders, kinderen, professionals, SWV's en anderen). Voor een goede leesbaarheid, we spreken in deze rapportage over 'kinderen' als het gaat om kinderen, jongeren en jongvolwassenen in de leeftijd van 4 tot 23 jaar.

Deze rapportage is een vervolg op de Tussentijdse leerrapportages 2021-2022 & 2022-2023 en kan gezien worden als een groeidocument: een proces uit 2021-2022 en 2022-2023 dat verder is gegroeid in 2023-2024.

We zijn op dit moment op driekwart van WEL in Ontwikkeling. De mooie beweging die op gang is gekomen, gaat maar door. De 116 aangesloten samenwerkingsverbanden zijn volop bezig met groeien en ontwikkelen. Sommigen zijn zelfs al bezig met borging. Er zijn prachtige initiatieven ontstaan, plannen ten uitvoer gekomen en steeds meer mensen hebben ervaren dat het WEL kan en wat daarvoor nodig is. 116 regio's waarin ontwikkelmogelijkheden voor kinderen zonder schoolinschrijving worden vergroot. **Want er kan zoveel WEL en steeds meer mensen weten HOE!**

'De mooie beweging die op gang is gekomen, gaat maar door'

ONTWIKKELINGEN IN HET PROJECT 2021-2022

Door te **focussen op wat waardevol is en wat werkt**, is in het eerste jaar van WEL in Ontwikkeling een manier van kijken en werken ontwikkeld die veel energie geeft en de beweging ondersteunt die we willen maken. Deze manier van werken blijkt niet alleen behulpzaam in het contact met ouders en jeugdigen, maar ook in het contact met de professionals die samen de netwerken vormen in de regio's. Een andere belangrijke conclusie is dat de **waardevolle en werkzame elementen die we in het eerste jaar hebben opgehaald bij ouders en jeugdigen, overeenkomen met wat professionals en netwerken als waardevol hebben aangegeven om nieuwe wegen te ontdekken.**

Vanuit voortschrijdend inzicht is het accent van WEL in Ontwikkeling in het eerste jaar veranderd ten opzichte van het oorspronkelijke projectplan. Omdat **de beweging méér ontstond door te starten met een investering in het netwerk** en dat dáárdoor een basis kon worden gelegd voor het **oppakken en leren van de casuïstiek** (in plaats van andersom). Het vervolgens daadwerkelijk aan de slag gaan met vragen van jeugdigen, zorgde voor de noodzakelijke bewustwording en drive om te kijken naar wat WEL kan.

We hebben samen geleerd dat **insteken op het positieve, op de creativiteit, op het waarderende, en insteken op een interactieve aanpak waarin mensen** echt op die manier aan de slag gaan met hun eigen casussen, de beweging in gang zet die we graag willen. En ook wij leren (nog steeds) van alle ontmoetingen zodat we elke keer weer kunnen en mogen verfijnen en nog meer op de behoefte van de regio's in kunnen spelen. **Dit hele project en de hele beweging is een reis**, gebaseerd op een 'growth mindset', waarbij we het 'hoe' in detail bewust open willen laten omdat we ons niet willen laten verleiden tot een 'fixed mindset'.

ONTWIKKELINGEN IN HET PROJECT 2022-2023

In het tweede jaar van WEL in Ontwikkeling hebben we hard gewerkt om zoveel mogelijk samenwerkingsverbanden (SWV) te betrekken, met ouderorganisaties verbinding te zoeken en de manieren om met de regio's aan de slag te gaan verder te stroomlijnen en duurzamer te maken.

Inspanningen rond de nieuwe subsidieregeling hebben ertoe geleid dat uiteindelijk **116 van de 151 SWV's deelnemen aan WEL in Ontwikkeling** en het projectplan van WEL in Ontwikkeling is aangepast en verlengd tot 2025. In steeds meer regio's is de verkennende fase afgerond en de stap gemaakt naar het 'anders denken en doen'.

In steeds meer regio's is de stap gemaakt naar anders denken en doen'

Om de SWV's zo goed mogelijk te ondersteunen in de uitvoering is **een ondersteuningsaanbod ontwikkeld om te laten zien wat WEL kan en hoe dit gerealiseerd kan worden** (werkateliers, ondersteuning bij het inrichten van de reisbureaus, het leggen van verbinding in netwerken binnen en tussen regio's). Belangrijk bij dit alles is dat elke regio nét anders is van samenstelling en werking en dat iedere regio de werkzame elementen benut die aansluiten bij wat dáár het beste werkt. Hiermee is niet alleen een inhoudelijke slag gemaakt, maar is tevens een 'duurzamere' manier ontwikkeld die ook na de looptijd van het project voortgang kan vinden. Een positieve bijvangst is dat het lerend effect van het ondersteuningsaanbod ook toepasbaar blijkt voor andere doelgroepen dan de kinderen van WEL in Ontwikkeling (schoolverzuim, thuiszitten en voortijdig schoolverlaten).

ONTWIKKELINGEN IN HET PROJECT 2023-2024

In het derde jaar van WEL in Ontwikkeling hebben we **voortgebouwd op dat wat werkt en wat goed gaat**. In een landelijk werkatelier aan de start van het nieuwe schooljaar, hebben we gedeeld wat de eerste 2 jaren WEL in Ontwikkeling hebben opgeleverd en wat waardevolle elementen zijn voor verandering.

Zo weten we dat de problemen die hebben geleid tot verzuim en uitval, te maken hebben met **overprikkeld, overbelast en overvraagd** zijn. Dat het belangrijk is om te kijken naar passies en talenten van kinderen. En dat het enorm helpt als iemand naast ze staat met wie een klik is, die af en toe spiegelt, liefde voor zijn vak heeft en de lichtjes in de ogen van een kind weer aan kan laten gaan. Om tot die verandering te komen, leerden we dat het belangrijk is **om de juiste mensen aan tafel te hebben, te beginnen bij de droom van een kind, de tijd te nemen en creatief te zijn qua ideeën, inzet van middelen en ondersteuning**.

Dat we daarvoor allemaal **anders moeten gaan denken** (uit de groef komen zoals sommige betrokkenen dit zo mooi noemen) én **anders moeten gaan doen**, is een belangrijke opbrengst van de eerste jaren van WEL. Dat gaat niet snel en kan niet met een quick fix. Om dit veranderingsproces te ondersteunen, hebben we een reisgids ontwikkeld, werkkaarten gedeeld, online sessies verzorgd, workshops, trainingen en een reisleidersopleiding aangeboden.

'Het helpt enorm als er iemand naar het kind staat met wie er een klik is'

De onderliggende patronen in de beweging van WEL in Ontwikkeling worden ook steeds duidelijker. Dit helpt ons bij het implementeren en borgen van wat werkt. De fasen die de betrokkenen in het project doorlopen, vertonen opvallende parallellen. Ze werken niet alleen zo voor de vragen van de kinderen en hun ouders, maar dragen ook bij aan het floreren van professionals, de doorontwikkeling van de SVW's én de wijze waarop de WEL-projectgroep de afgelopen 3 jaar tot haar recht is gekomen.

'De olievlek en de cirkel van invloed worden steeds groter'

Zo bewegen we allemaal vanuit een onderliggend **verlangen** rond de jeugdigen die het betreft, via een soort verwarring **uit de groef** van 'hoe we het altijd bedachten en deden', naar **out of the box** denken en handelen, naar terugkijken op **wat waardevol is** en werkt, daar **méér van doen** en dat **delen met anderen**. Deze beweging start vaak bij de 'vrijdenkers', degenen die vooraan staan om anders te denken en doen. Gevolgd door degenen die aangestoken worden door enthousiasme, degenen die gefaciliteerd worden deel te nemen en degenen die 'gestuurd' worden. Iedereen beïnvloedt elkaar. Dit proces heeft tijd en vertrouwen nodig en begint dus bij een onderliggend verlangen.

Deze patronen zijn aanvankelijk gestart bij de wijze waarop we dit project werkenderwijs hebben vormgegeven. Dit zagen we vervolgens gebeuren rond de individuele vragen van kinderen en de daarbij betrokken ouders en professionals. En dit zien we nu, na 3 jaar, ook gebeuren op het niveau van de SVW's. En, niet onbelangrijk, dit merken we ook in de wijze waarop we de voortgang van het project (mogen) verantwoorden aan onze opdrachtgevers. **De processen zijn allemaal vergelijkbaar, het resultaat is om trots op te zijn. De olievlek én de cirkel van invloed worden steeds groter.**

WAT WE HEBBEN GEDAAN IN 2023-2024

Doordat de nieuwe subsidieregeling in 2022-2023 zorgde voor een **enorme, gelijktijdige toename van deelnemende SWV's**, moest het oorspronkelijke projectplan worden aangepast. Waar we aanvankelijk hadden bedacht dat we een steeds groter wordende beweging van deelnemende SWV zouden kunnen laten ontstaan en ondersteunen, werd ons plan **'aangenaam verstoord'** door deze schaalvergroting. Uiteraard hebben we hier met enthousiasme op geanticipeerd.

In de praktijk betekende dit dat er **in verhouding meer aandacht moest komen te liggen op het ondersteunen van de samenwerkingsverbanden** zodat deze aan de slag konden vanuit het gedachtegoed van WEL. Het aantal waarderende interviews bij ouders en jeugdigen werd tijdelijk wat teruggeschroefd en vervangen door waarderende workshops en gesprekken waarin wensdromen werden opgehaald. De interviews in de eerste jaren hadden immers al voldoende input opgeleverd om mee verder te kunnen. Waarderende interviews werden wel met enige regelmaat aangevraagd als 'interventie'. Ze vormen namelijk ook een prachtige start voor het oppakken van de vragen van de 5 jeugdigen.

De vele reisbureaus, workshops, ontwikkelde materialen en de reisleidersopleiding zijn behulpzaam geweest bij het vervolg daarvan. De partners van WEL kregen in dit derde projectjaar steeds meer de rol van **'aanjager', 'vraagbaak'** en van **'verbindingsofficier'** zodat mensen ontdekten wat WEL kan, elkáár konden vinden en nieuwe paden steeds gemakkelijk werden bewandeld. Een opvallende ontwikkeling daarbij is dat steeds meer mensen er achter komen dat veel oplossingen al mogelijk zijn binnen de huidige wet- en regelgeving. Zo hebben we steeds meer mensen geholpen van **'buiten de lijntjes kleuren'** naar **'beter binnen de lijntjes kleuren'**.

'Veel oplossingen blijken al mogelijk binnen de huidige wet- en regelgeving'

We hebben tot nu toe 19 trainingen Het andere gesprek verzorgd (169 deelnemers), 17 Waarderende Workshops gegeven (233 deelnemers), 5 workshops De Reis van de Jeugdige (35 deelnemers), 15 Bij- en Meepraatsessies (86 deelnemers) en 13 Handig!sessies (271 deelnemers). Daarnaast zijn er inmiddels 79 reisleiders opgeleid die het gedachtegoed van WEL aan alle MDO tafels in hun regio brengen. Met onze nieuwsbrieven (22 tot nu toe) bereiken we meer dan 400 mensen per keer en onze LinkedIn community telt bijna 700 volgers. De korte uitvraag die we in april hebben uitgezet rond de vraag 'waar de SWV staan en wat nodig is om WEL in Ontwikkeling te blijven', leverde een respons van maar liefst 68% op. Over de uitkomsten verderop meer.

In de eerste jaren van het project **bewogen en leerden we vooral op het niveau van de individuele jeugdigen, hun ouders en de betrokken professionals**. In 2023-2024 leerden we óók van de **SWV's die reflecteren**

op hun eigen proces, wat daarin waardevol is en wat werkt. In 2024-2025 hopen we nog meer te leren van de andere SWV's en ook de laag daaromheen mee te nemen in de beweging van WEL. **Borgen is wat ons betreft namelijk 'blijven doen wat je goed doet of wat goed gaat'**. Onze constatering dat dit project een 'groeibriljant' is die steeds groter wordt, wordt door een toenemend aantal mensen vanuit verschillende perspectieven gedeeld. En dat is heel mooi, want iedereen kan een bijdrage leveren aan het vergroten van de beweging.

*'Dit project is een
groeibriljant die steeds
groter wordt'*

STAND VAN ZAKEN JULI 2024

- **WEL in Ontwikkeling leeft en de beweging wordt steeds groter.** 3 jaar WEL in Ontwikkeling heeft een schat aan positieve ervaringen opgeleverd. Niet alleen voor de jeugdigen en hun ouders, maar ook voor de betrokken professionals en op het niveau van de samenwerkingsverbanden.
- **We weten dat er heel veel WEL kan. Ook binnen de huidige structuren, wet- en regelgeving.** We hebben gezien hoe er bij (jonge) mensen weer ruimte ontstaat om positief na te denken. Ze zijn weer in beweging.
- **We leren steeds beter HOE ontwikkeling WEL kan.** Eén van de belangrijkste dingen om anders te gaan denken en doen, is ruimte in het hoofd en hart hebben. Ook weten we dat een kleine (geld)investering soms een enorme positieve ontwikkeling op het gebied van welzijn kan opleveren.
- Maar **we weten vooral dat alles begint bij verbinding en waardering.** Als mensen zich gezien en gehoord voelen. Als wordt aangesloten bij verlangens en dromen. Als wordt gedaan wat waardevol is en werkt. Het is iedere keer de beweging van mensen die elkaar vinden. En iedere fase die wordt doorlopen, levert weer waardevolle dingen op en draagt bij aan de borging van dat wat WEL werkt.

'Ruimte in hoofd en hart is een van de belangrijkste dingen'

WAT WE ZIEN EN HOREN BIJ OUDERS EN KINDEREN

In de leerrapportages van 2021-2022 en 2022-2023 hebben we veel aandacht besteed aan de verhalen van ouders en jeugdigen. Deze, vaak schrijnende, verhalen over de weg naar een vrijstelling 5 onder a of absoluut verzuim hebben een goed beeld gegeven van waar het in dit project over gaat. Ook hebben we uit deze verhalen kunnen ophalen wat nodig is om WEL (weer) in Ontwikkeling te kunnen zijn. De waarderende insteek van de interviews (ruim 50 tot nu toe) heeft daar zeker aan bijgedragen.

In dit derde projectjaar hebben we ons wat betreft interviews vooral gericht op de ouders en jeugdigen die (al) kunnen terugkijken op wat WEL in Ontwikkeling voor hen heeft betekend. Hoewel zij net zo goed verdrietige verhalen hebben over wat eerder is misgegaan, komen er meer en meer verhalen bij die over nieuwe beweging en ontwikkeling gaan.

We horen van ouders en kinderen dat er, sinds hun deelname aan WEL, meer ruimte, meer rust en meer hoop voor de toekomst is ontstaan. We horen over kinderen die sinds kort weer naar school gaan en hoe er van alles is ingericht om dit een succes te laten zijn. We horen over kinderen die op andere plekken en andere manieren leren en zo weer aan hun toekomst werken. En over kinderen die werken aan het overwinnen van schooltrauma's en faalangst. We horen van ouders die vinden dat ze 'van geluk spreken' dat er nu mensen om hun kind heen staan die zorgen dat het kan gaan doen wat het wil en wat het kan. En we horen over kinderen met een verstandelijke beperking die na jaren van dagbesteding ook weer een aantal uren onderwijs genieten. Kinderen die een aanzienlijke verbetering in welzijn, ontwikkeling en gedrag hebben laten zien toen onderwijs en dagbesteding in hetzelfde gebouw georganiseerd werden. Kinderen die weer tot leren zijn gekomen in hun eigen tempo en binnen hun eigen mogelijkheden.

WAT WE ZIEN EN HOREN BIJ OUDERS EN KINDEREN

Helaas horen we ook van ouders dat ze soms een zwart gat ervaren ná WEL. Ze geven letterlijk aan dat ze, nadat wij een interventie hebben “gedaan”, ineens niets meer hebben en opnieuw moeten beginnen.

De rol die de ‘zorg’ speelt in al deze processen, hebben we ook onderzocht. Want we konden geen ‘centrale zorgpartij’ vinden die, net als het SWV, een overkoepelende rol kan spelen binnen WEL. We leerden dat de ‘zorg’ die bij de kinderen van WEL is betrokken én helpt, meestal op het niveau van het dagelijkse leven en het versterken van veerkracht zit. En niet op (boven)regionale expertise of (boven)regionaal georganiseerde behandeling.

Het gaat om zorg die helpt bij het verminderen van overbelasting, overprikkeling en overvraging. Soms in de vorm van ambulante begeleiding of cliëntondersteuning. Soms bij een zorgboerderij of een zorg-onderwijsomgeving voor kinderen met autisme. Net als dat de oplossing vanuit onderwijs dus níet in een gespecialiseerde omgeving zit, zo hebben we geleerd in 2 jaar WEL, maar in een houding, zoeken naar mogelijkheden en kijken wat wél kan, zit de oplossing vanuit ‘zorg’ dus óók niet in een specialistische behandeling van de jeugdige.

‘Er is lang geprobeerd om onze dochter passend te krijgen in het bestaande onderwijssysteem, en nu is het gelukt om de omgeving aan haar behoefte passend te maken.’

WAT WE ZIEN EN HOREN BIJ PROFESSIONALS

Het proces van de professionals vertoont veel parallellen met wat we bij ouders en jeugdigen hebben waargenomen. **Het ophalen van de wensdroom en het stellen van waarderende vragen, bleek niet alleen waardevol voor de ouders en jeugdigen maar ook voor de professionals** die hiermee gingen werken.

“Het voelt goed om waarderende vragen te stellen. Ik denk dat ieder mens het fijn vindt om in een gesprek op zo’n manier bevraagd te worden. Er is bij deze jeugdigen al zo veel in onmogelijkheden gedacht. Hoe mooi is het om in mogelijkheden te denken. We zien dat het jeugdigen en ouders ook goed doet dat ze merken, zien en horen dat er mensen zijn die zo hun best willen doen om mee te brainstormen over wat er zou kunnen voor hun kind.”

Een andere parallel die we zien, is dat het werken met een multidisciplinair team ook voor professionals meerwaarde heeft.

“Inclusief inrichten van het onderwijs betekent ook dat er onderwijs wordt georganiseerd waarin anders opgeleide mensen (vakdocenten, pedagogen, gedragspecialisten) samen een multidisciplinair en ondersteunend onderwijsteam vormen en elkaar via hun expertise versterken. Dit biedt tevens kansen in het kader van verbetering van de kwaliteit van onderwijs en het keren van het lerarentekort.

In een goed toegerust multidisciplinair onderwijsteam kan een leerkracht zich meer focussen op zijn kerntaak en anderen inschakelen als er iets extra’s of anders nodig is.”

Dat Wel in Ontwikkeling **allerlei ‘zachte opbrengsten’ heeft die moeilijk meetbaar zijn**, wordt door meerdere professionals aangegeven. Deze opbrengsten gaan over de professionals zelf (“ik zie enthousiaste, trotse professionals die weer kunnen doen waar ze voor gaan”) en over wat zij kunnen betekenen. “Ouders voelden zich gesteund omdat alle betrokkenen (ook ik) het beeld van de situatie deelden en erkenning hebben gegeven voor wat de situatie voor A. maar ook voor de overige leden van het gezin betekende.”

Ook horen we over **allerlei creatieve, bijzondere manieren waarop professionals worden ingezet** naar aanleiding van WEL in Ontwikkeling. Zo worden leerkrachten ingezet op een dagcentrum voor kinderen met een verstandelijke beperking. Hebben sommige regio's een WEL-regievoerder aangesteld en blijken er zorg/onderwijs-ambassadeurs te zijn die positief bijdragen aan de samenwerking tussen zorg en onderwijs.

De leerkracht die jeugdigen thuis of buiten school lesgeeft omdat het op school niet lukt ('leerkracht op de fiets'), lijkt een blijvertje. In steeds meer regio's wordt ermee geëxperimenteerd en het succes tekent zich af. Een WEL-werkgroep bestaande uit enthousiaste vertegenwoordigers van meerdere SWV's buigt zich nu over de vraag hoe deze vorm van passende begeleiding behouden kan worden, ook als de WEL-subsidie stopt.

'Er is nu iemand die echt aandacht heeft voor hun kind, die naast hem of haar gaat staan en luistert. Alleen al die opluchting bij de ouders heeft een positief effect op de kinderen.'

WAT WE ZIEN EN HOREN BIJ DE SWV

De 116 samenwerkingsverbanden zijn ieder op hun eigen manier en tempo bezig met WEL in Ontwikkeling. Hun proces vertoont, zoals eerder benoemd, opvallende parallellen met de processen van ouders en kinderen en van professionals. En ook hier zien we 'vrijdenkers' en 'snelle starters', SWV's die zijn aangestoken door het enthousiasme van anderen en SWV's die nog zoekend zijn. Vanuit de 'snelle starters' lezen we enthousiaste verslagen. **Want een aantal SWV heeft een eigen evaluatie geschreven en deze met ons gedeeld. De kernpunten van WEL en de opbrengsten ervan, komen hierin terug.** We lezen in alle evaluaties de behoefte om verder te gaan met de beweging van WEL nadat de projectperiode is afgelopen.

"Wel in Ontwikkeling heeft voor beweging gezorgd! De bewustwording van de doelgroep en het recht op ontwikkeling voor kinderen/jongeren zonder schoolinschrijving is bij het SWV en de ketenpartners toegenomen. Dit heeft al tot concrete opbrengsten geleid! Ons advies is om hierin te blijven investeren."

In diverse evaluaties komt ook naar voren dat WEL heeft bijgedragen aan de eigen expertise-ontwikkeling van de betrokkenen en alleen al vanuit dat perspectief waardevol is. En in één evaluatie is een slimme berekening gemaakt van het rendement van 'WEL-geld' (3500 euro investeren) versus WMO-, zorg- en andere kosten (tussen 28.000 en 200.000 besparen).

In de evaluaties wordt niet alleen gedeeld wat waardevol is binnen de eigen regio, maar wordt ook gerefereerd aan goede voorbeelden die zijn opgepikt vanuit andere SWV's. Zo zijn diverse SWV's met elkaar in verbinding (gebracht) rond maatwerkklassen en de faseringen daarin. 4 regio's zijn met diverse vormen van afstandsonderwijs aan de slag en hebben de ervaringen en de vormen daarvan gedeeld met andere geïnteresseerden in een bijeenkomst en in een publicatie afstandsonderwijs. En er zijn werkgroepen van SWV's via WEL met elkaar in overleg rond 'Leerkracht op de fiets' en 'Onderwijs buiten schoolmuren'.

In Rotterdam, een van de pilotregio's van WEL in Ontwikkeling, is **de reis van WEL bijna volledig gemaakt en zijn de fasen doorlopen zoals wij die als projectgroep ooit hadden bedacht**: In 2021 is gestart met de vragen van 5 kinderen PO en 5 kinderen VO (met een successcore van 80%). Vervolgens is besloten om alle ouders van kinderen met een vrijstelling 5 onder a (2x250) te spreken en is hier een actierapport van gemaakt. Hierop zijn trajecten opgestart met SWV-begeleiding vanuit WEL en tot slot is vanuit WEL input gegeven voor **beleidsontwikkeling 'onderwijs voor thuiszitters en 5 onder a', zowel binnen als buiten de schoolmuren**. In de evaluatie lezen we het volgende:

"Om continueren van WEL mogelijk te maken is een team van professionals nodig die de taal van WEL verstaat. De trainingen 'Waarderende benadering' en de tweedaagse opleiding voor reisleiders 'De kunst van WEL!' bieden een zorgvuldige basis voor professionals. We adviseren een projectleider WEL in Rotterdam op te leiden als trainer van 'De kunst van WEL!'. Deze projectleider/trainer kan de training jaarlijks aanbieden aan (nieuwe) reisleiders die zich verbinden aan deze opdracht en het proces WEL monitoren. Vorm een Rotterdams team van Reisleiders die ingezet kunnen worden vanuit de methodiek van WEL! Bij dit team sluiten de adviseurs van SWV's PPO en SWV KoersVO aan, samen met de leerplichtambtenaar."

Om te peilen waar de overige SWV's staan en waar hun eventuele (ondersteunings-)behoefte ligt, hebben we **begin april een korte uitvraag uitgezet, bestaande uit 5 vragen**. Dat 80 SWV's hierop hebben gereageerd, dus een responspercentage van 68%, maakt **de uitkomsten representatief voor de totale groep van deelnemende SWV's aan WEL in Ontwikkeling**.

'In Rotterdam is de reis van WEL is bijna volledig gemaakt en zijn de fasen doorlopen zoals wij die als projectgroep ooit hadden bedacht'

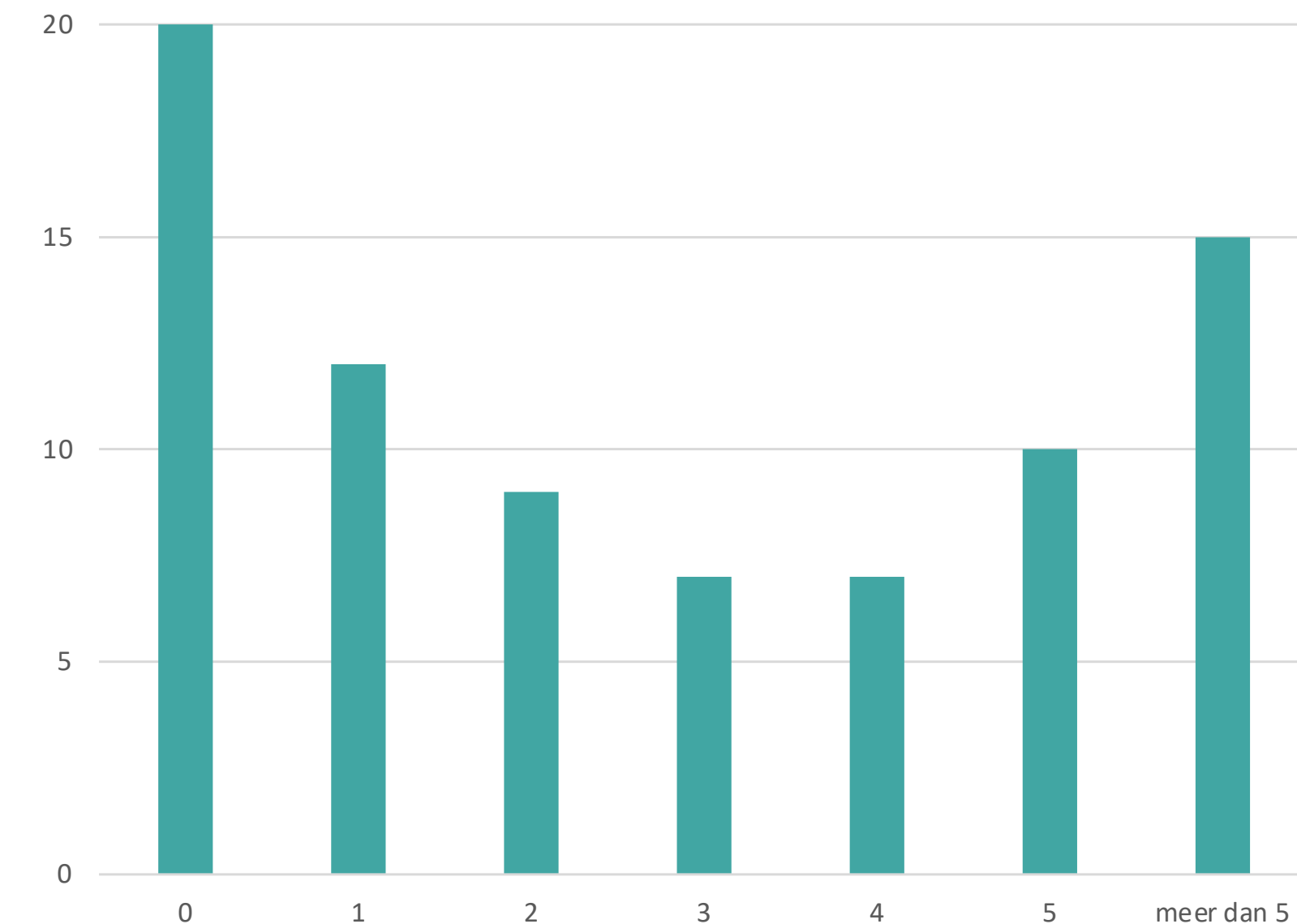
WAAR STAAN DE SWV?

Allereerst waren we natuurlijk benieuwd hoe ver de SWV's zijn in het oppakken van de vragen van 5 jeugdigen. Dus met die vraag zijn we begonnen. Om exact te zijn, we vroegen hen hoeveel reizen er klaar, dus voltooid, waren per 1 april 2024.

De voortgang blijkt wisselend, zoals hiernaast te zien is. **Bij 15 SWV's is de beweging inmiddels zo groot geworden, dat er méér dan 5 reizen zijn voltooid.** Nog eens 10 SWV's zijn klaar met de 5 reizen die in het kader van WEL idealiter worden gemaakt. 35 SWV's zijn in ieder geval hard aan de slag en hebben 1 tot 4 reizen voltooid. 20 SWV's geven aan nog geen enkele reis te hebben voltooid, maar daarvan weten we dat ze allemaal bezig zijn met de casuïstiek.

De vraag die zich hierbij aandient is 'wanneer ben je eigenlijk 'klaar' en noemen we een reis 'voltooid'?

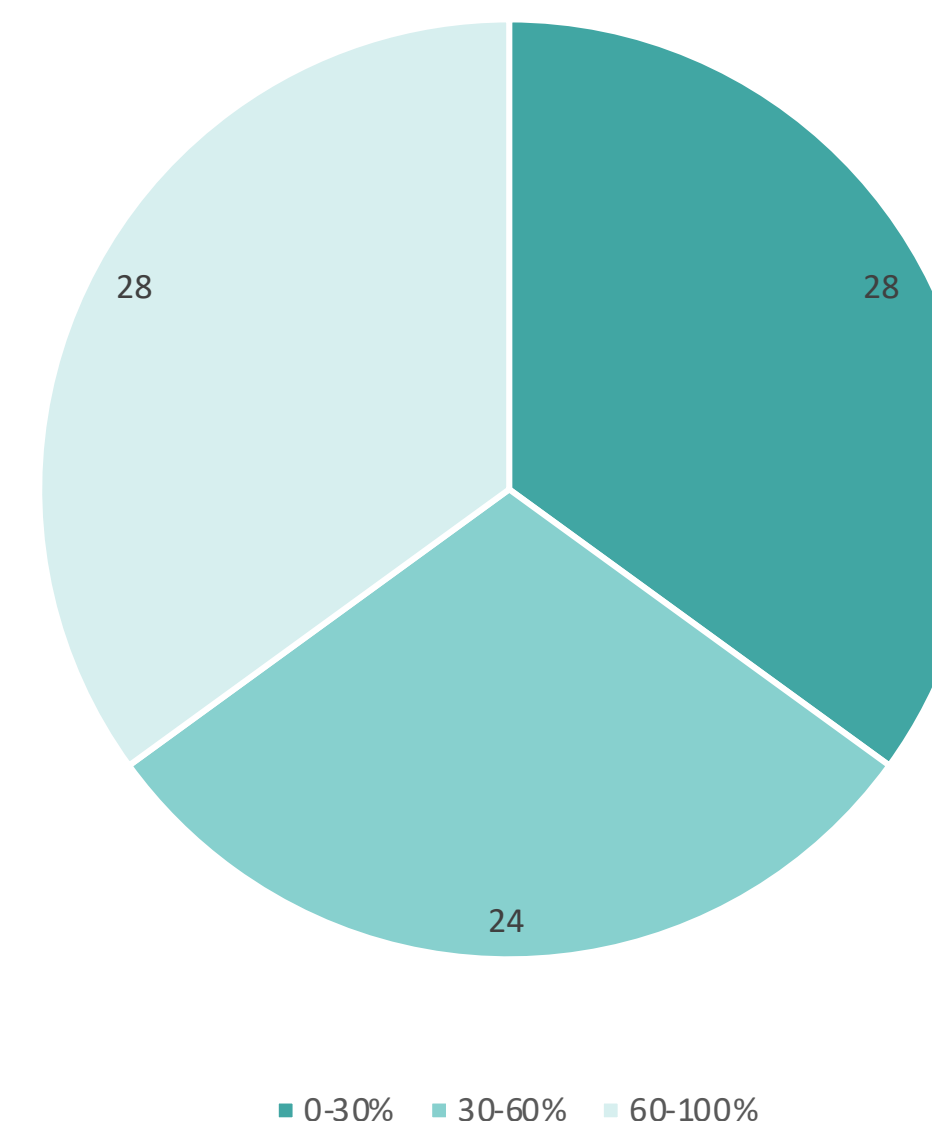
Hoeveel reizen met jeugdigen zonder schoolinschrijving zijn voltooid?



De tweede vraag die we stelden, was of het SWV middels een grove schatting wilden aangeven in hoeverre het subsidiebudget is besteed. In het taartdiagram hiernaast is te zien dat de verdeling over de antwoord categorieën 0-30%, 30-60% en 60-100% aardig gelijk is.

Het geld dat is besteed, blijkt overeen te komen met het aantal reizen van jeugdigen dat is opgepakt: de SWV's die aangaven 0 tot 1 reizen voltooid te hebben, heeft 0-30% van het subsidiebudget besteed. Bij het SWV die 4, 5 of meer reizen hebben voltooid, is het grootste deel van het budget besteed (60-100%). Bij de overige SWV's (2 of 3 voltooide reizen) kwamen alle antwoordopties voor.

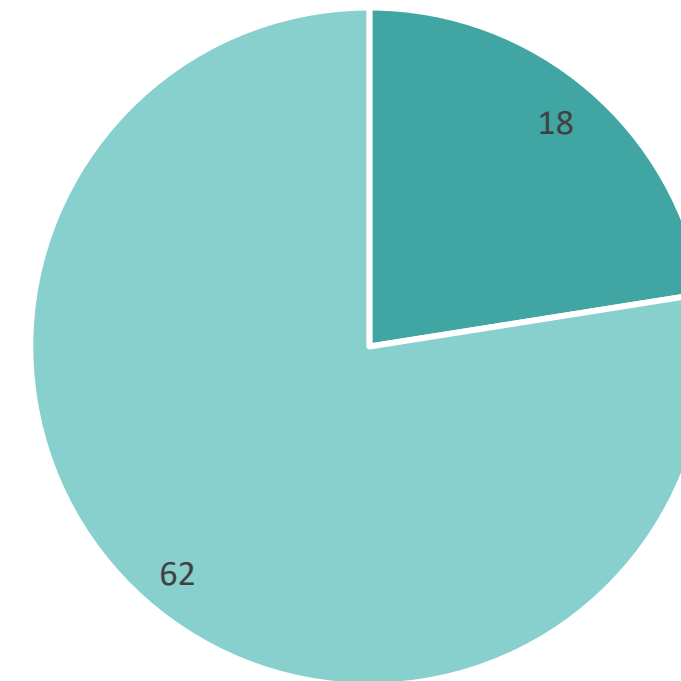
In hoeverre is het subsidiebudget van WEL besteed?



WAAR SWV BEHOEFTE AAN HEBBEN

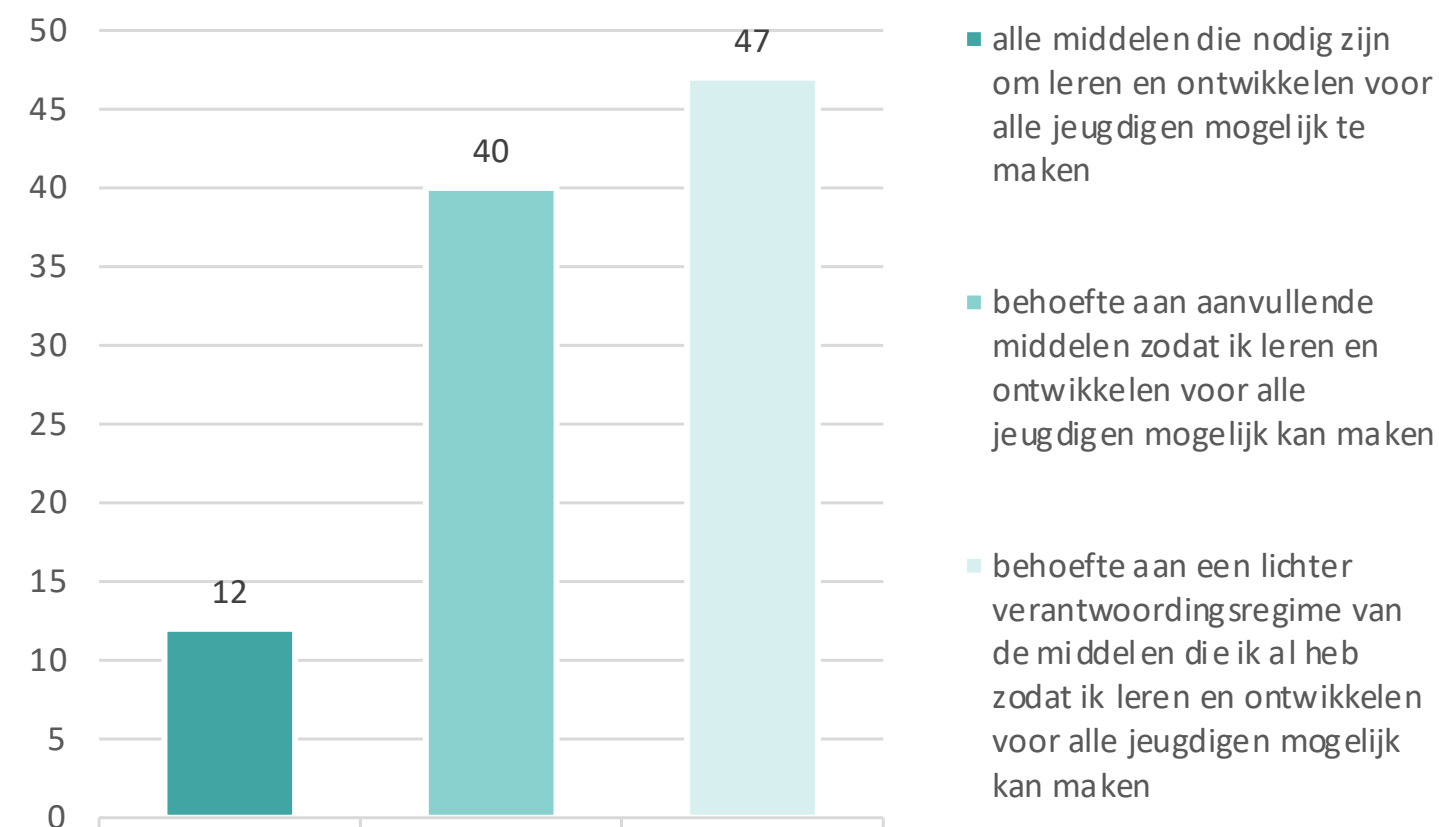
Met vraag 3 en 4 hebben we gepeild waar de SWV's behoefte aan hebben als het gaat om leren en ontwikkelen mogelijk maken voor *alle* jeugdigen. Zoals in bovenstaande grafieken is te zien, hebben SWV's in dat geval **behoefte aan aanvullende middelen en een lichter verantwoordingskader**. Er is slechts een klein aantal SWV's dat aangeeft alle middelen te hebben die nodig zijn. Daarnaast geeft ruim 75% van de SWV's aan behoefte te hebben aan **meer regelruimte om leren en ontwikkelen voor alle jeugdigen mogelijk te kunnen maken**.

Mijn SWV heeft



- alle regelruimte die nodig is om leren en ontwikkelen voor alle jeugdigen mogelijk te maken.
- behoefte aan meer regelruimte zodat ik leren en ontwikkelen voor alle jeugdigen mogelijk kan maken.

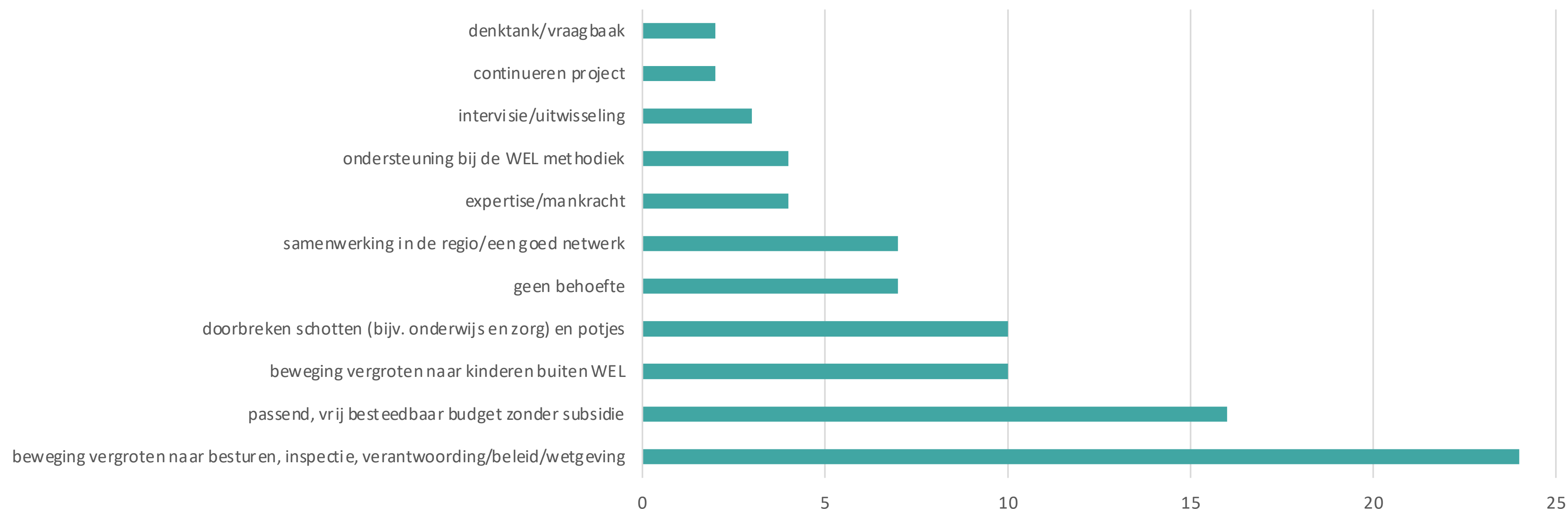
Mijn SWV heeft



WAAR SWV NOG MEER BEHOEFTE AAN HEBBEN

De laatste vraag ("en daarnaast heeft mijn SWV behoefte aan...") had een open invulveld. De antwoorden (sommige kort, andere langer) hebben we geanalyseerd en samengevat. De bovenste 6 zaken worden opgepakt binnen de looptijd van het project. Er lopen reeds afspraken met SWV's die behoefte hebben aan input en ondersteuning bij de methodiek, het bouwen van een netwerk en het verbinden binnen de regio. De onderste 4 zaken betreffen

veranderingen en ontwikkelingen op systeemniveau. Vanuit het SWV is er grote behoefte om de beweging van WEL uit te breiden naar alle jeugdigen, dat wat werkt vast te houden en ondersteund te weten. Dit nemen we graag mee in aankomend projectjaar en de borging van WEL in Ontwikkeling.



WAT WE HOREN OVER DE VRIJSTELLINGEN 5 ONDER A

Tot slot staan we stil bij wat we horen over de vrijstellingen 5 onder a. **In de eerste 2 projectjaren hoorden we daar gemengde geluiden over, maar dat is aan het veranderen.**

Zo was er een groep betrokkenen (ouders, kinderen, professionals, SWV's) die de vrijstelling **(in eerste instantie) als prettig en ondersteunend beleefde omdat er dan rust en tijd kwam.** De druk om te zorgen voor schooldeelname nam af en daarmee leek tijd en ruimte te komen voor hulpverlening (die overigens in veel gevallen niet voorhanden was vanwege wachtlijsten).

“Deze vrijstelling voelde als een opluchting. Het voelde niet goed dat onze dochter onder de noemer ‘ziek’ thuis zat terwijl de reden van uitval voornamelijk voort is gekomen uit het niet kunnen vinden van een passende plek binnen het onderwijs.” “De vrijstelling maakte het mogelijk om ons tijdelijk volledig op zorg te kunnen richten.” “We konden de focus leggen op rust en herstel. Het was belangrijk dat ze eerst weer meer vertrouwen kreeg in de wereld om haar heen; de didactische ontwikkeling komt daarna wel.”

Hiermee constateren we een ‘oneigenlijk’ gebruik van de vrijstelling, namelijk **een vrijstelling die gebruikt wordt omdat het onderwijs geen passend antwoord kan bieden** op de vraag van een kind.

“Als het geen school heet en de persoon geen docent heet, dan wil ik best graag van die persoon leren lezen.” En dát bleek ook niet altijd een goede oplossing: “Het eerste half jaar was de rust even fijn maar daarna voelde niemand zich meer verantwoordelijk voor ons kind en ons.”

Er was in de eerste projectjaren ook **een groep betrokkenen tegen een vrijstelling 5 onder a.** Hun redenen varieerden van principiële (“ieder kind heeft recht op onderwijs/ontwikkeling”) tot procesmatig (“als er een vrijstelling komt, is niemand meer verantwoordelijk en gebeurt er niets meer”). Een professional verwoordde het als volgt: *“Het blijft vreemd: soms moet je uitsluiten om een kind mee te kunnen laten doen: b.v. het traject bij een zorgboerderij kan pas gefinancierd worden als er een vrijstelling is. Kan dat niet anders?”*

Vanaf het begin van het project was er ook een groep betrokkenen die **de werkwijze en 'privileges' van WEL in Ontwikkeling wilde uitbreiden naar kinderen zonder vrijstelling.** *"Er is weinig ruimte voor het SWV om voor individuele kinderen persoonlijke routes ('geitenpaadjes') te creëren. Wat geldt voor de kinderen binnen WEL, geldt ook voor een heleboel andere kinderen."*

'Steeds meer mensen spreken over ontwikkelrecht in plaats van over leerplicht'

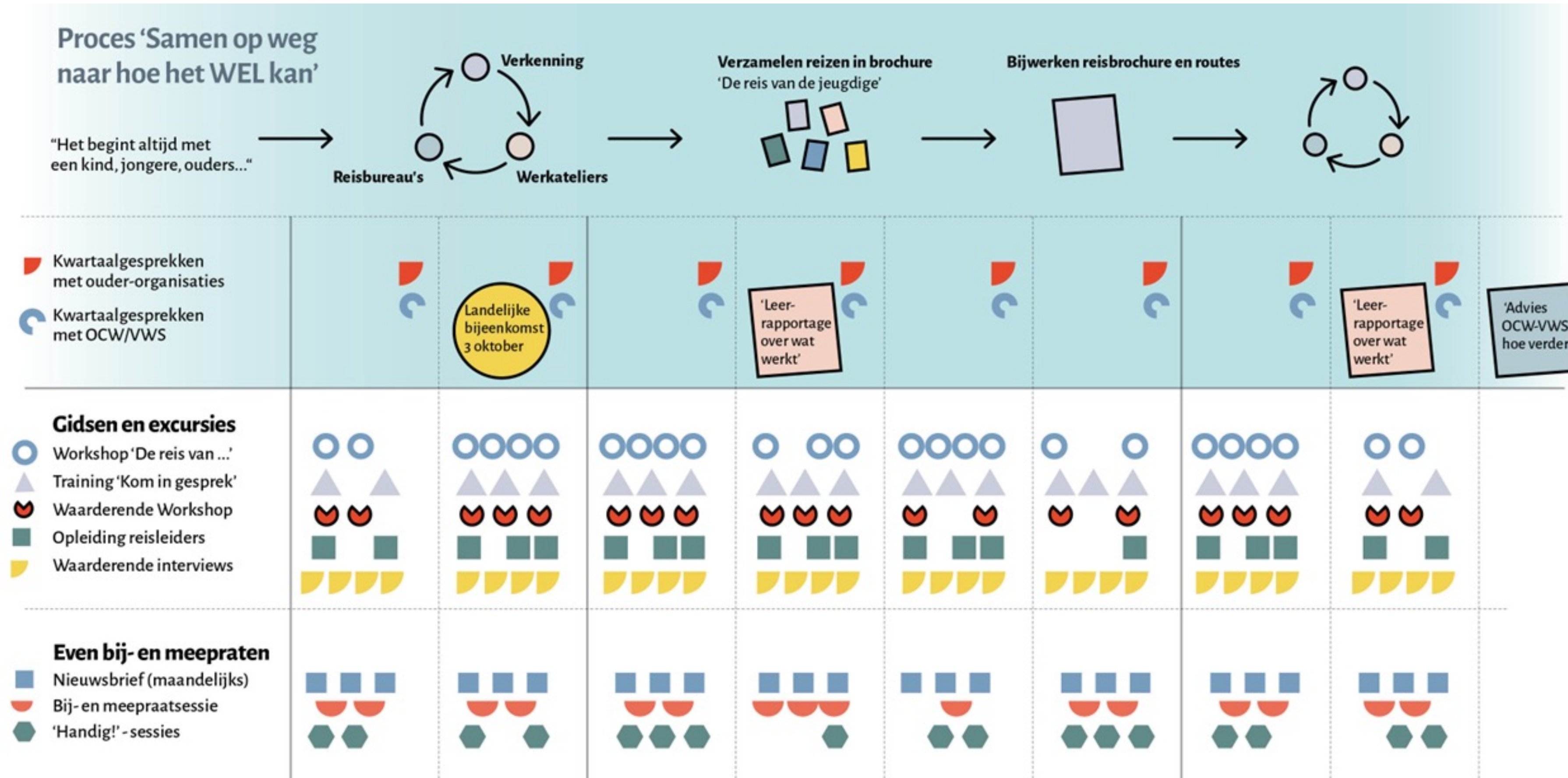
Nu de werkzame elementen van ons project duidelijk zijn geworden en de beweging is vergroot, klinken de geluiden over de vrijstelling 5 onder a steeds eenduidiger. **De roep om afschaffen neemt toe.** Tijd hoeft immers niet gekocht te worden met een vrijstelling, ieder kind kan zich ontwikkelen als het op zijn eigen manier en tempo kan, geld is juist voorhanden als er een schoolinschrijving is.

Ook spreken steeds meer mensen over ontwikkelrecht in plaats van leerplicht. Eén van de meest verrassende uitkomsten van WEL in Ontwikkeling is dat 98% van alles wat gedaan is in het kader van WEL achteraf gezien ook al bleek te kunnen met andere budgetten. Het mooie van een schoolinschrijving is in onze ogen dat er 1) geld is; 2) partijen zijn die iets moeten gaan doen en 3) handelingsruimte is binnen wet- en regelgeving.

WAAR WE MEE VERDER GAAN: DOELEN TOT 2025

1. We hebben alle samenwerkingsverbanden gestimuleerd om met 5 jeugdigen zonder schoolinschrijving (en hun ouders) een reis naar leren en ontwikkelen te maken en hen waar nodig ondersteund in het maken van producten of het verantwoorden van opbrengsten (tellend en vertellend).
2. De samenwerking tussen partners in de regio (samenwerkingsverbanden, leerplicht en zorg) is verbeterd met als doel leren en ontwikkelen mogelijk maken voor jeugdigen zonder schoolinschrijving. De partners weten dat er een andere bejegening nodig is, dat er echt contact gemaakt wordt en dat eerder de samenwerking opgezocht wordt, ook met de jeugdhulp.
3. De professionals in onderwijs, zorg en bij de gemeente zijn bewust, enthousiast en vaardig over hoe het WEL kan. De producten en diensten die uit WEL in ontwikkeling komen zijn geïmplementeerd en geborgd. De waarderende manier van werken wordt toegepast en er wordt meer “stil gestaan” om te kunnen versnellen.
4. Het leren van de casuïstiek hoe WEL ontwikkeling mogelijk is gemaakt voor jeugdigen zonder schoolinschrijving.
5. Het perspectief van de jeugdige en hun ouders staat centraal in de regionale samenwerking die leren en ontwikkelen mogelijk maakt.
6. Met het verruimen van de mogelijkheden in hoofd en handelen is een kader geboden dat ook toegepast kan worden bij andere doelgroepen, zoals bij kinderen die nog moeten instromen (de bijna-4-jarigen) of kinderen waarvan blijkt dat ze niet (volledig) deel kunnen nemen aan onderwijs vanwege andere redenen ('tijdelijke' ziekte of een vrijstelling 5 onder b). Dit betreft drie sporen: de jeugdige met een vrijstelling voor onderwijs, de jeugdige die dreigt uit te vallen (preventief) of die reeds is uitgevallen (curatief).
7. We hebben SWV zoveel als mogelijk met elkaar verbonden om elkaar te helpen. Ze delen met elkaar wat werkt, kennen de helpende regels en goede voorbeelden. Mythen over wat niet zou kunnen of mogen, zijn ontkracht.
8. Het opleveren van een eindadvies aan OCW/VWS over hoe regionale samenwerking na 2025 blijvend kan zorgen voor leren en ontwikkelen van jeugdigen.

PLANNING VOOR HET KOMENDE JAAR



CONCLUSIE

Afgelopen jaren hebben we met veel enthousiasme gewerkt aan het project Wel in Ontwikkeling. Het derde jaar zit er al weer op. Wat we doen werkt! Ontwikkeling kan WEL en steeds meer mensen weten HOE. Er wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de materialen die we hebben ontwikkeld. Workshops, trainingen, opleidingen, en online sessies worden goed bezocht. Onze nieuwsbrieven bereiken een grote groep mensen.

De beweging wordt groter. Steeds meer vragen van jeugdigen zijn opgepakt. Steeds meer jeugdigen ervaren een toename van welzijn. Daar was het om te doen: ontwikkeling weer mogelijk maken en (h)erkennen waar deze er al wel is. En hier profiteren niet alleen kinderen van, maar ook hun ouders en alle betrokkenen om hen heen. Professionals zijn enthousiast, voelen meer ruimte, ontdekken nieuwe wegen. Mythes worden ontkracht. Er kan veel meer WEL dan aanvankelijk was gedacht.

De onderliggende dynamieken en patronen in het project worden ook steeds duidelijker. Want wat voor de kinderen geldt, geldt voor ons allemaal. Het begint

bij een verlangen, een droom. En als we dáár starten en doen waar we goed in zijn, wat waardevol is en wat werkt, dan komt er beweging. Die waarderende insteek laten we dus niet meer los.

Het laatste projectjaar is in zicht. We zijn al volop bezig met borgen van wat werkt. We richten onze blik daarbij ook op 'systeemzaken' die behulpzaam kunnen zijn. We bouwen voorlopig nog even op dezelfde weg door, want alles begint bij verbinding en bij een steunend netwerk.

*'Alles begint bij
verbinding en bij een
steunend netwerk'*

